

Historisk Samfund for Københavns Amt 1910—1935.

Ved *Arthur Fang*.

Historisk Samfund for Københavns Amt er stiftet paa Højskoleforstander *Thomas Bredsdorffs* Foranledning. Med ham som Indbyder blev der i Februar og Marts 1910 paa „Højskolehjemmet“ i Roskilde holdt et Par private Sammenkomster mellem Mænd og Kvinder fra Byen og Amtet for at søge et Historisk Samfund oprettet i Lighed med de Amtsamfund, der allerede fandtes i enkelte andre Amter. Forudsætningen for disse Møder var imidlertid de Bestræbelser, Redaktør Fru *Marie Jensen* allerede forud havde udfoldet for at faa oprettet et Museum i Roskilde. Da det viste sig at frembyde store Vanskeligheder, ledede Bredsdorff den en Gang vakte historiske Interesse over i et Historisk Samfund.

Historisk Samfund stiftes.

Ved de nævnte Sammenkomster var følgende Deltagere til Stede: Stud. mag. *Thomas B. Bang*, Højskoleforstander *Th. Bredsdorff*, Overlærer *C. C. Christensen*, Journalist *Arthur Fang*, Fru *Louise Hammerich*, Gaardejer *Ole Hansen*, Solrød, Adjunkt *L. Heuer*, Fru Redaktør *Marie Jensen*, Politifuldmægtig *Aage H. Jørgensen*, Etatsraad *Emil Matthissen*, Provst *J. V. Pontoppidan*, Himmelev, Konventualinde, Frk. *Nelly Skeel* og cand. theol. *Hjalmar Thuren*. Student *Bang* og Kandidat *Thuren* skulde særlig repræsentere Amtets østlige Del.

Samfundet blev dannet 16. Marts 1910 med de fleste af ovennævnte Damer og Herrer som midlertidig Bestyrelse og med Forstander Bredsdorff som Formand. Den 29. Marts afholdt Historisk Samfund et Agitationsmøde, hvortil der var Adgang for alle. Højskoleforstander *Holger Begtrup*, Frede-

riksborg, talte om historiske Samfund og deres Opgaver og Museumsdirektør *W. Møllerup* om de historiske Mindesmærkers Skæbne i de fire nærmeste Herreder. — Efter Foredragene indmeldte der sig omtrent 70 Medlemmer i Samfundet. — Det skyldes Etatsraad Emil Matthiissens personlige Agitation, at Medlemstallet hurtigt blev meget stærkt forøget. Det har det meste af Tiden ligget omkring 500.

Historisk Samfunds Æresmedlem.

Ved Mødets Slutning udtalte Formanden, at naar et Historisk Samfund for Roskilde-Egnen turde haabe paa at møde Forstaaelse for sit Arbejde, saa var det Professor *J. Kornerup*, der havde skabt et sjældent godt Grundlag. Formanden foreslog derfor Samfundet at optage Professor Kornerup som Æresmedlem, og Forsamlingen sluttede sig straks hertil. Professoren takkede i varme Ord og tilsagde Samfundet sin Støtte, saa vidt hans Kræfter rakte.

Skønt Professor Kornerup ved Samfundets Stiftelse var i sit 85. Aar, lod han det ikke blive blot ved Løfter. Han deltog som Foredragsholder paa de tre første Udflugter, paa de to holdt han ikke mindre end to store Foredrag, og desuden var han Hovedtaleren ved Mindefesten for Dronning Margrethe. Endvidere findes der i alle de fire første Aarbøger udmærkede Bidrag fra hans Haand. Lige til sin Død den 9. Marts 1913 vedblev Professor Kornerup at være en aktiv og interesseret Mand. I Aarbog 1913 findes Th. Bredsdorffs Mindetale over ham og i Aarbog 1925 en Artikel om ham, hans Slægt og hans Virke. Paa 100 Aars Dagen for hans Fødsel den 19. November 1925 afholdtes der i Samfundet en Mindefest for det fortjenstfulde Æresmedlem.

Det første Aar.

Den 20. September foretoges den første Sommerudflugt. Man kørte med Toget til Taastrup Station og derfra — med Hestekøretøjer, som Ægnens Beboere havde stillet til Raadighed — først til *Snubbekorset* og derpaa til *Ledøje Kirke*. Begge Steder holdt Prof. *Kornerup* Foredrag. Turen sluttede med en Sammenkomst paa Taastrup Nykro.

Den 19. Oktober indbød Samfundet atter til et offentligt Møde. Professor *Hans Olrik*, Statens Lærerhøjskole, holdt et Foredrag om Roskilde Egnens ældste Historie. Derefter afholdtes den første Generalforsamling, hvor følgende Medlemmer valgtes til Bestyrelse: Provst *J. V. Pontoppidan*, Himmelev, Forstander *Th. Bredsdorff*, Roskilde Højskole, Etatsraad *Emil Matthissen*, Redaktør Fru *Marie Jensen*, Fru *Louise Hammerich*, Konventualinde, Frk. *Nelly Skeel*, Adjunkt *L. Heuer*, Journalist *A. Fang*, Gaardejer *Ole Hansen*, Solrød, stud. mag. *Thomas B. Bang* og cand. theol. *Hjalmar Thuren*.

Bestyrelsen valgte Provst *Pontoppidan* til Formand og Forstander *Bredsdorff* til Næstformand. Til Revisorer valgtes Borgmester *Hammerich* og Herredsfuldmegetig *Hvass*.

Historisk Samfunds Opgaver.

Hermed var Rammerne for Historisk Samfund for Københavns Amt (med Gamle Roskilde Amt) lagt fast, og der kunde tages fat paa Arbejdet. Dette har i Aarenes Løb bestaaet i at udgive en Aarbog eller andre Skrifter af Interesse for Medlemmerne, afholde Udflugter til historisk interessante Steder med oplysende Foredrag om disse, samt afholde offentlige Møder med Foredrag. Desuden har Historisk Samfund efter Evne arbejdet med i Bestræbelser, der faldt i Traad med dets naturlige Opgaver.

Aarbøgerne.

Historisk Samfund har i Løbet af de 25 Aar hvert Aar udsendt en Aarbog — denne var dog for 1932 erstattet med den anselige Bog „Køge Bys Historie“, til hvis Udgivelse Hist. Samfund har bidraget med 2600 Kr. Desuden har Samfundet givet sine Medlemmer værdifulde „Tilgifter“: med Aarbog for 1912 *N. P. Nielsens* Afhandling om Margrethe af Øleshøue, velvilligt overladt Samfundet af Forfatteren, med Aarbog for 1914 et Hefte med Skoleinspektør *A. Poulsens* Artikler „Fra det gamle Roskilde“, med Aarbog for 1919 en Historisk topografisk Tidsskrifts-Index for Københavns Amt, samlet af *Chr. Heilskov*, med Aarbog for 1929 Afsnittet om Roskilde af *Peder Hansen Resens* store Værk *Atlas Danicus*

i dansk Oversættelse ved *Johannes Knudsen* og med Aarbog for 1934 *Fanny Fangs* Bog „Handelsmand og Slagter“, som Samfundet har udgivet i Forbindelse med Hist. Samfund for Holbæk Amt. Med Aarbog for 1934, der afslutter 6. Række, følger desuden Registre for 1930—34.

Takket være en Aftale med Boghandler Flensborg kunde Hist. Samfund i 1923 tilbyde sine Medlemmer *Marie Christophersens* Bog „Fra Hedeboegnen“ til en Brøkdel af dens almindelige Pris.

De af Samfundet udsendte Aarbøger udgør efter de 25 Aars Forløb 6 anseelige Bind. Til Bindene eller Rækkerne er der udarbejdet Indholdsfortegnelse samt Registre over Sted- og Personnavne. Alle Aarbøgerne indeholder Bidrag af stor Interesse for Amtets Lokalhistorie, og i disse 6 Bind er der opsamlet og opbevaret et Stof, der ellers vilde være gaaet sporeløst til Grunde. Ikke mindst de kommende Generationer vil vide at vurdere disse Aarbøger og det Arbejde, der er nedlagt i dem.

Udflugter og Foredrag.

For at faa et nemt Overblik aftrykkes der et Par Lister over Hist. Samfunds Udflugter og Foredrag. Det vil ses, at med Undtagelse af eet Aar har Samfundet gennemført mindst en aarlig Udflugt. De har i en Aarrække kunnet samle 150—250 Deltagere og er næst efter Aarbogen blevet Samfundets vigtigste Indsats. De første foregik ved Hjælp af Køretøjer, som de paagældende Egenes Befolkning velvilligt stillede til Raadighed. Først ved Udflugten i 1920 dukker Bilerne op og har som bekendt senere været den mest benyttede Befordring ved Sommerudflugterne.

I Foredrags-Listen er der større Spring. Det skyldes Vanskeligheden ved i Almindelighed at faa Folk til at komme til Foredrag. Samfundets Bestyrelse vil dog stadig være paa sin Post og forsøge at samle Medlemmerne, naar en eller anden historisk-arkæologisk Begivenhed inden for Omraadet fortjener en nøjere Belysning; som Eksempel skal nævnes Hugo Matthiessens Foredrag om den store Udgravning af Sct. Laurentii Kirkes Ruin.

Udflugter m. m.

I Fortegnelserne over Udflugter og Foredrag betyder *, at dette Foredrag enten findes trykt eller refereret i Aarbøgerne. Endvidere er der henvist til Artikler i Aarbogen, der staar i Forbindelse med Emnet for Foredraget.

1910 ²⁰/₉: Snubbekors og Ledøje Kirke. — Begge Steder Prof. J. Kornerup*.

1911 ¹³/₇: Køge. Tale af Prof. J. Kornerup ved Mindesmærket for Niels Juel og Ivar Hvitfeldt*. Provst J. V. Pontoppidan om Mindernes Betydning*. Kaptajn K. C. Rockstroh: Et Bidrag til Oplysning om Slaget i Køge Bugt ¹/₇ 1677*. Besøg ved de gamle Huse, i Kirken og i Museet.

1912 ¹²/₇: Skibby og Selsø (med Damper „Horns Herred“). I begge Kirker Prof. J. Kornerup*. Ved Selsø Slot Meddelelser af A. Fang. Besøg i Slottet.

1913 ⁸/₇: Lejre og Ledreborg. Foredrag af Professor Axel Olrik ved Øm Jættestue og paa Hestebjerg ved Lejre. Besøg paa Ledreborg Slot.

1914 ⁸/₇: Ringsted. Redaktør J. V. Christensen: Ringsted Bys og St. Bendts Kirkes Historie. Besøg i Kirken.

1915 ⁸/₇: St. Magleby og Dragør. Pastor Vibæk, Taarnby, om Amagers Historie. Besøg i Dirch Jansens Amagermuseum, St. Magleby Kirke og i Dragør.

1916 ¹⁰/₇: Fjenneslev og Sorø. Magister Langballe, Ordrup, i Fjenneslev Kirke om Egnen, Kirken og Hvideslægten. Rektor H. Bertelsen om Runestenen ved Kirken. Sorø Kirke og Akademiet besøgt under Ledelse af Adjunkt Holten, Sorø.

1917: planlagt Udflugt til Slangerup og Hjørunde opgives grundet paa manglende Tilslutning.

1918 ¹²/₇: Eskildsø og Gershøj (med Damper „Horns Herred“). Stiftsskriver Lindbæk paa Eskildsø om Klosterets Historie.

1919 ²/₇: Køge. Direktør V. F. Bülov, Køge, Foredrag i Kirken, denne og Museet beset. I Forsamlingsbygningen Foredrag af Høj-skoleforstander Th. Bredsdorff om Historisk Sans.

1920 ¹¹/₄: Byvandring i Roskilde under Ledelse af Museumsinspektør Hugo Matthiessen.

1920 ³⁰/₅: Byvandring i Køge under Ledelse af H. Matthiessen.

1920 ⁸/₇: Holbæk og Tveje Merløse. Byvandring med Besøg i Kirken og Forklaring i Tveje Merløse Kirke ved Premierløjtnant Otto Smith. Museet ved Kommunalærer A. Thomsen, Holbæk.

1921 ⁹/₅: Frederiksberg Slot og Folkemuseet i København. — Begge Steder ved Premierløjtnant Otto Smith.

1921 ²⁴/₆: Frederiksværk (med Damper „Horns Herred“). Statsgeolog V. Nordmann: Roskilde Fjords Saga.

1922 ⁴/₇: Lejre og Ledreborg. Direktør A. Fang paa Hestbjerg om „Lejreegnen og dens Oldtidsminder“*. Besøg paa Ledreborg Slot.

1923 ²⁰/₆: Næstved og Herlufsholm. Foredrag af Lærer Borre, Næstved, med Omvisning ved de gamle Huse, i Kirkerne og Museet paa det gamle Raadhus. Besøg paa Herlufsholm.

1924 ³/₇: Draaby og Jægerspris. Foredrag af Magister V. Hermansen i Draaby Kirke og ved Jægerspris Slot. Dette sidste beset under Førerskab af Slotsfoged Westergaard.

1925 ²/₇: Hjørlande, Slangerup og Frederikssund. V. Hermansen om Hjørlande Kirke og dens Kalkmalerier og om Slangerup By og Kirken.

1926 ¹³/₆: Seisø og Gershøj (med Motorskib „Horns Herred“). Ved Seisø Slot Foredrag af A. Fang. Slottet besøgt. I Skibby Kirke Magister V. Hermansen.

1927 ⁴/₇: Rygaard og Langtved. Grev Fr. Chr. Scheel om Rygaards Historie. Slottets Malerisamling beset. Ved „Dejligheden“ Amtsraadsmedlem L. P. Bigaard om Christian Winther og hans Tilknytning til Egnen. Ved Langtved Meddelelser af A. Fang om Køkkenmøddingerne m. m.

1928 ⁴/₆: Jyllinge, Udlejre og Frederikssund. I Jyllinge Kirke Magister V. Hermansen og Museumsinspektør C. Neergaard. Ved Jættestuen „Møllehøj“ og ved Langdysserne „Dødningerne“ Foredrag af C. Neergaard.

1928 ²/₇: Lund. Med Adjunkt P. Ilsøe og Magister V. Hermansen som Ledere. I Domkirken Foredrag af Ilsøe. Besøg paa det kulturhistoriske Museum.

1929 ⁸/₇: Storehedinge og Stevns. I Storehedinge og Højrup Kirker Foredrag af V. Hermansen. Ved Klinten af A. Fang. I Højruplund Arkivar Hans Ellekilde om Stevns Sagnene.

1930 ⁷/₇: Bjernede og Sorø. I Bjernede Kirke Foredrag af Adjunkt P. Ilsøe. I Sorø Kirke Foredrag af Arkitekt ved Nationalmuseet C. M. Smidt. Ved Akademiet Meddelelser om dette af P. Ilsøe.

1931 ⁶/₇: Ledøje og Lyngby. Foredrag i Ledøje Kirke af V. Hermansen og i Frilandsmuseet ved Lyngby af Museumsinspektør Jørgen Olrik. Frilandsmuseet og Landbrugsmuseet beset.

1931 ²⁰/₈: Offentligt Møde ved den udgravede Ruin af Sct. Laurentii Kirke i Roskilde. Foredrag af A. Fang.

1932 ⁵/₇: Søster Svenstrup, Vigersted og Haraldsted. Foredrag ved Svenstrup-Dysserne af A. Fang og i Vigersted Kirke og ved Knud Lavards Kapel af V. Hermansen.

1933 ⁵/₇: Dragsholm, Faarevejle og Jyderup. Foredrag paa Dragsholm Slot og i Faarevejle Kirke af V. Hermansen.

1933 ²⁰/₉: Nationalmuseet. Forevisning af den nyordnede Middelalder-Samling ved Museumsinspektør Poul Nørlund.

1934 ²⁵/₁: Besøg ved Udgravningerne ved Vor Frue Kirke i Roskilde med Foredrag af Arkitekt C. G. Schultz.

1934 ³/₇: Karise, Præstø og Rønnede. I Karise Kirke Foredrag af V. Hermansen om denne og af Museumsdirektør O. Andrup om Moltkernes Gravkapel. I Præstø Kirke V. Hermansen, og O. Andrup ved Nysø Slot om Thorvaldsen. Haven og Thorvaldsen-Samlingen blev beset.

Foredrag.

1910 ²³/₅: Højskoleforstander H. Begtrup, Frederiksborg, om historiske Samfund og deres Opgaver. Museumsdirektør W. Møllerup om de historiske Mindesmærkers Skæbne i de fire nærmeste Herreder.

1910 ¹⁹/₁₀: Forstander for Statens Lærershøjskole Hans Olrik: Roskilde-Egnens ældste Historie.

1911 ²⁰/₁₁: Museumsassistent Hans Kjær: Oldtidsminder i Københavns Amt.

1912 ⁵/₃: Højskolelærer Marius Kristensen, Askov: Stednavne i Kbhvns Amt*.

1913 ²²/₁: Folketingsmand L. Moltesen: Fra Kirker og Klostre i Roskilde.

1914 ²⁷/₁: Rektor H. Bertelsen: Vore Navne.

1914 ¹⁴/₃: Kunsthistoriker Vilh. Lorenzen: Herregaarde og Herregaardsarkitektur særlig i Kbhvns Amt (Lysbilleder).

1914 ²⁰/₁₁: Adjunkt L. Heuer: Domkirkepladsen i gamle Dage.

1915 ¹⁰/₃: Kontorchef A. Fibiger: Belgiens Trængsler og Antwerpens Bombardement (Lysbilleder).

1915 ²³/₁₁: Stiftsskriver J. Lindbæk: Tyskland under Krigen.

1916 ²²/₃: Arkivar Thomas B. Bang: Roskilde Egnens Bønder for 300 Aar siden („Fra Roskilde Len for 300 Aar siden“, Aarb. 1917).

1916 ¹⁰/₁₁: Forstander Hans Olrik: Træk af dansk Folkelynne.

1917 ⁷/₂: Statsgeolog Victor Madsen: Roskilde Egnens Jordbundsforhold.

1917 ²⁹/₁₀: Professor Johannes Steenstrup: Nogle Sider af Kvindens Stilling og Evner i Løbet af de sidste Aarhundreder.

1918 ²⁹/₄: Stiftsskriver J. Lindbæk: Romanowernes Fald og det russiske Kejserriges Undergang.

1918 ³/₁₂: Kaptajn i Generalstaben H. Styrmer: Aarsagerne til Tysklands militære Sammenbrud.

1919 ²⁰/₁₁: Adjunkt Henrik Ussing, Sorø: Sjællandsk Bondeliv.

1921 ²⁴/₂: Premierløjtnant Otto Smith: De historiske Samfunds Arbejde og Opgaver.

1921 ¹⁹/₃: Otto Smith Foredrag i Køge om Ægypterne.

1922 ⁵/₁₂: Otto Smith: Det gamle Polen — og det nye.

1923 ²¹/₁₁: Overlærer H. J. H a n s e n, Køge: Et Blad af Sveriges Middelalders Historie.

1924 ¹²/₁₁: Adjunkt J. O. A r h n u n g: Dr. Niels Hemmingsen og hans Omgivelser i Roskilde (Niels Hemmingsen, Kannik i Roskilde, Aarbog 1925).

1925 ¹⁰/₁₁: Mindefest for Professor J. Kornerup paa 100 Aars Dagen for hans Fødsel. — Tale af Direktør A. F a n g.

1926 ⁶/₁₂: Professor I. T. L u n d b y e: De gamle Veje i Kbhvn.s Amt (Lysbilleder) — (Afhandlingen „Roskilde Landevej gennem Tiderne“ i Aarbog 1926 indledés med et Afsnit om Oldtidsveje i Kbh. Amt af I. T. L.)

1927 ¹⁴/₁₁: Lektor L. H e u e r: Det borgerlige Roskilde i Middelalderen.

1928 ¹⁰/₁₂: Arkitekt C. V. S m i d t: Roskilde Domkirkes Bygningshistorie (Lysbilleder) — („Absalon og Roskilde Domkirke“ i Aarbog 1928).

1930 ⁷/₃: Museumsinspektør P o u l N ø r l u n d om Udgravningen ved Visby af Krigergravene fra Valdemar Atterdags Tid (Lysbilleder).

1930 ¹⁴/₁₁: Museumsinspektør K. U l d a l l om gamle Folkeskikke (med Lysbilleder og Smalfilm optaget af Foredragsholderen).

1932 ¹⁰/₁₁: Museumsinspektør H. M a t t h i e s s e n om den i 1931 udgravede Ruin af St. Laurentii Kirke (med Lysbilleder).

Mindefesten for Dronning Margrethe.

Paa 500-Aarsdagen — den 28. Oktober 1912 — for Dronning Margrethes Død afholdt Historisk Samfund en Mindefest. Den fejredes i Roskilde Domkirke, der var fyldt til sidste Plads. Indbudt var bl. a. Kultusminister *Appel*, Departementschef *Damkier*, Formanden for Dansk historisk Fællesforening, Professor *Hans Olrik*, Restauratoren af Dronning Margrethes Sarkofag, Billedhugger, Professor *Aarsleff* og Domkirkens Arkitekt, Professor *Hans I. Holm*. „Dansk Kvindesamfund“ havde ladet sig repræsentere ved en Delegation, bestaaende bl. a. af Forfatterinden Fru *Gyrithe Lemche* og Fru *Jutta Bojsen-Møller*.

Højtideligheden aabnedes med et Orgelpræludium, komponeret i Dagens Anledning af Domorganist *Camillo Carlsen*. Fra Prædikestolen talte Domprovst *Bondo*. Hovedtalen holdtes af Professor *Kornerup* fra en Talerstol nede i Kirken. Foredraget, der bar Titlen „Om Dronning Margrethes Forbindelser med Roskilde og hendes Gravmæle i Domkirken“, er aftrykt i Aarbog for 1913. Derefter sang Domkantor

Jæhnigen solo Ingemanns „Fra Issefjorden det bruser“, og endelig talte Forstander *Bredsdorff* om Dronning Margrethes Personlighed. Højtideligheden sluttede med en af Provst *Henry Larsen* for Dagen forfattet Sang.

Under den sidste Del af Højtideligheden tændtes Lysene i Kirken, og den store Forsamling defilerede forbi Dronning Margrethes Sarkofag.

*Fællesforening, Bytteforbindelser
og Tilskud.*

Siden 1912 har Samfundet været indmeldt i „Dansk Historisk Fællesforening“, der som Landsorganisation varetager Arkivers, Museers og de historiske Samfunds Interesser. — Fra de første Aar har Hist. Samfund staaet i Bytteforbindelse med de fleste andre historiske Samfund, d. v. s. der udveksles Aarbøger. De „fremmede“ Aarbøger er nu deponeret paa Roskilde Bibliotek, der sørger for deres Indbinding og Komplettering, og her er de til Raadighed for Medlemmerne. Disse kan desuden — gennem Bestyrelsen — tegne sig som Subskribenter til nedsat Pris paa andre Samfunds Aarbøger.

I Aarenes Løb har Historisk Samfund modtaget ikke ubetydelige Tilskud, der har gjort det muligt at give Aarbøgerne et gediegent Indhold og Udstyr og for Samfundet at deltage i Opgaver, der laa inden for dets naturlige Rammer. Der aftrykkes her en Liste over de Institutioner, der har ydet Tilskud:

Undervisningsministeriet.
Roskilde Byraad.
Roskilde Amtsråd.
Københavns Amtsråd.
Gentofte Sogneraad.
Lyngby-Søllerød Sogneraad.
Carlsen-Langes Legatstiftelse.
Ny Carlsberg Fondet.
Sparekassen for Roskilde og Omegn.
Roskilde Landbobank.

St. Ibs Kirkes Restaurering.

Da Folketingsmand, Dr. *L. Moltesen* i Januar 1913 holdt et Foredrag i Samfundet om Kirker og Klostre i Roskilde,

slog han til Lyd for, at St. Ibs Kirke — der dengang var priggivet Forfaldet — burde restaureres, og at Historisk Samfund burde tage denne Opgave op. Professor *Kornerup* gav derefter forskellige Oplysninger om den gamle Kirke og meddelte, at der havde været paatænkt en Restaurering, men at de disponible Midler var medgaaet til den nye Kamstrup Kirke. — Spørgsmaalet om St. Ibs Kirkes Restaurering blev nu taget op af Samfundet, og der indsendtes til Kultusministeriet et af Prof. *Kornerup* affattet Andragende. Ministeriet svarede, at Sagen foreløbig maatte stilles i Bero, da de fornødne Midler ikke var til Stede. Saadan var Stillingen i nogle Aar, indtil *C. W. Westrup* blev Stiftsskriver. Kort efter at have overtaget sit Embede tog *Westrup* med stor Kraft Planen op. Der blev nedsat en Komité, hvori Historisk Samfund var repræsenteret ved Boghandler *Flensborg* og Etatsraad *Matthissen*. En Fest i Palægaarden gav gode Penge, Historisk Samfund ydede et Tilskud paa 300 Kr., og i Løbet af For sommeren 1924 fuldførtes Restaureringen af St. Ibs Kirkes Skib. Den blev foretaget med stor Nænsomhed af Murermeister *Th. Schledermann* under Arkitekt *Mogens Clemmensens* Ledelse.

„*De svenske Grave.*”

Valdemarsdagen den 15. Juni 1914 afholdtes ved Smørum et historisk Møde med Afsløring af den Mindesten, Befolkningen havde rejst paa „*De svenske Grave*” ved Smørumovre. Hist. Samfund var repræsenteret ved Adjunkt *L. Heuer*, stud. mag. *Th. Bang* og Journalist *A. Fang*. Ved Edelgave holdt Lærer *J. P. Jørgensen*, Smørum, et Foredrag. Dets første Del er under Titel „Historiske Efterretninger om Herregaarden Edelgave” trykt i Aarbog for 1914. Adjunkt *Heuer* talte med Udgangspunkt fra Valdemarsdagen. Ved „*De svenske Grave*” fortalte Lærer *Jørgensen* disses Historie (Artikel i Aarbog for 1913) og foretog Afsløringen af Mindestenen.

— Lærer *J. P. Jørgensen*, der afgik ved Døden 26. Januar 1926 (Mindeord af Axel H. Pedersen i Aarbog for 1926), var lige fra Begyndelsen knyttet til Historisk Samfund. Han var en meget flittig lokalhistorisk Samler og arbejdede bl. a.

i en Aarrække paa en Fremstilling af Smørum Herreds Historie, som han dog ikke naaede at fuldføre. Derimod havde han i 1923 den Glæde at kunne udsende en Bog: „Historiske Optegnelser om Ledøje-Smørum Sogne fra Oldtiden til den nyere Tid.“

Duebrødre Ruinen,

Sct. Laurentii Klokke m. m.

Da der i Sommeren 1918 skulde anlægges nye Veje over Duebrødre Vænge Vest for Roskilde, stødte man paa Rester af det ældste Duebrødre Hospital. Hist. Samfund tog Initiativet til i Samarbejde med Roskilde Byraad og Nationalmuseet at søge de fundne Ruiner bevaret. Tomten af Hospitalets Kirke blev fredet i det lille Anlæg, Byen har bekostet. — En Afhandling af Hugo Matthiessen om Ruinerne findes i Aarbog for 1921.

Da den ældgamle Morgenringning med Klokken i Sct. Laurentii Taarn eller Raadhustaaet var blevet indstillet, blev der fra Hist. Samfund indsendt Andragende til Byraadet, der kom til Behandling i Mødet 15. Juni 1921 og blev meget velvilligt modtaget. Ringningen blev genoptaget, dog blev Tidspunktet flyttet fra Kl. 5 til Kl. 6.

I Januar 1921 deltog efter Indbydelse af Borgmester J. C. Sørensen fra Historisk Samfund Direktør A. Fang og fra Nationalmuseet Museumsinspektør Hugo Matthiessen i en Forhandling om en Ændring af forskellige Gadenavne. De Forslag, der blev Resultatet af Forhandlingerne, blev saa godt som alle accepterede af Udvalget for Gader og Veje og fandt i Mødet den 16. Marts Byraadets Tilslutning.

Roskilde Museum.

Som nævnt blev Hist. Samfund det første Resultat af Bestræbelser for at faa tilvejebragt et Museum i Roskilde. Samfundet har ikke utaknemligt glemt sit Ophav, men i Aarenes Løb bidrager til at holde Museums-Tanken levende. Saaledes blev der fra Samfundet i 1921 rettet en Henvendelse til Roskilde Byraad om paa Raadhuset at oprette et Bymuseum omfattende særligt Billeder fra Roskilde af topografisk og per-

sonalhistorisk Interesse. Og paa Generalforsamlingen i 1922 blev Spørgsmaalet rejst om at tilvejebringe en Hedeboostue eller søge en Hedebogaard bevaret. — Da Roskilde Museum senere — paa Borgmester V. *Nørregaards* Initiativ — blev oprettet, ydede Hist. Samfund det første Aar et Tilskud paa 100 Kr. til Museumsforeningen, ligesom Samfundet i 1916 ydede et Bidrag til Køge Museum paa 50 Kr.

Arkiver.

Særlig i Aarene 1921 og 1922 har Hist. Samfund — paa Initiativ af dav. Medlem af Bestyrelsen, Premierløjtnant *Otto Smith* — beskæftiget sig med Spørgsmaalet om Indsamling af Arkiver fra Sogneraad, Foreninger og Private. Senere har Staten selv taget Spørgsmaalet om Sognearkiverne i sin Haand. Det indsamlede Materiale blev af Historisk Samfund afgivet til Landsarkivet for Sjælland.

Nationalmuseet.

Hist. Samfund har stadig staaet i nær Forbindelse med Nationalmuseet og optraadt som Repræsentant for dette. I adskillige Tilfælde har Hist. Samfund ved sine Bestyrelsesmedlemmer kunnet underrette Museet om vigtige Fund, være det behjælpelig med at faa iværksat Udgravninger og med Fredninger af Oldtidsminder. Endelig har Historisk Samfund ydet sin Medvirken ved den store Landsindsamling til Nationalmuseets nye Bygninger. Allerede i Marts 1922 tiltraadte Hist. Samfund en fra „Dansk hist. Fællesforening“ udgaaet Henvendelse til Regeringen om at tilvejebringe forsvarlige Bygninger til vore nationale Kultursamlinger. Da Landsindsamlingen sattes i Gang i 1925, nedsatte Hist. Samfunds Bestyrelse sig som Lokalkomité for Roskilde og Omegn og fik dannet andre Komitéer for Køge og Omegn, paa Amager, i Gentofte-Lyngby og i Holte-Søllerød. Et Underudvalg inden for Bestyrelsen arbejdede i den følgende Tid med Sagen, bl. a. ved at søge Støtte hos Pressen, der optog Artikler om Nationalmuseet, og ved at lade afholde et Agitationsmøde med Museumsinspektør *Hans Kjær* som Taler. Endvidere fremlagdes der Indsamlingslister hos Boghandlerne,

og en Opfordring udsendtes til Lærerne paa Landet om at overtage Husindsamlingen i deres Sogne den 9. Maj. De fleste Lærere imødekom velvilligt Opfordringen. I Roskilde hjalp Spejderne med Indsamlingen. Fra Roskilde og Omegn indsamledes 7835 Kr., fra Køge og Omegn 2251 Kr.

„Tingstenene” ved Lejre.

I 1921 blev paa Foranledning af Restauratør *N. Petersen*, Hertadalen, „Lejre Fredningsforening” dannet med det Formaal at værne om Lejre-Egnens Oldtidsminder og i første Række de saakaldte „Tingsten”, der ligger paa den lille Landtunge, der dannes af Kornerup Aa og Lejre Aa, tæt ved det Sted, hvor den sidste har sit Udspring. „Tingstenene” er rimeligvis Rester af et Monument fra Jernalderen, en saakaldt Skibssætning, og ved sin Størrelse enestaaende her i Landet. I 1922 købte Hist. Samfund i Forbindelse med „Lejre Fredningsforening” et Areal paa ca. 2500 Kvadratmeter, hvorpaa Mindesmærket ligger, for en samlet Sum af 1000 Kr., hvoraf hver af Foreningerne har udredet Halvdelen. De i sin Tid væltede Sten er efter Anvisning af Museumsinspektør *C. Neergaard* blevet genrejst af Anlægsgartner *Charles Petersen*, og hele Pladsen, hvortil der er offentlig Adgang, er blevet indhegnet. Til Istandsættelse af Mindesmærket, Indhegning m. m. har Historisk Samfund som sin Andel betalt 328 Kr. Baade i Fredningsforeningens og Hist. Samfunds Vedtægter er indføjet den Bestemmelse, at naar begge disse Foreninger er opløste, skal Arealet med „Tingstenene”, Matr. Nr. 12 c af Kornerup By og Sogn, overgaa til Nationalmuseet som dettes Ejendom. — Den 31. Juli 1927 afholdt Hist. Samfund i Forbindelse med Lejre Fredningsforening et godt besøgt Møde ved „Tingstenene”, hvor Direktør *A. Fang* holdt et Foredrag om disse.

Hjemstavns møder.

I de senere Aar har Hist. Samfund sat sig i Spidsen for Hjemstavns møder eller Hjemstavns vandringer, hvor et mindre Omraade besøges og belyses historisk gennem Foredrag og Forevisninger, der helst skal foretages af Folk fra den paa-

gældende Egn. Idéen til denne Form for lokalhistorisk Op-lysning, der vistnok endnu ikke kendes andre Steder, er oprindelig udgaaet fra Lejre Fredningsforening, og denne har da ogsaa haft sin Andel i de to første Hjemstavnsmøder, der laa indenfor dens Omraade. Den første Hjemstavnsvandring fandt Sted den 30. Juli 1926 og strakte sig fra Lejre, over Allerslev, Osted til Bregentved og Søster Svenstrup. Den næste Vandring den 19. Juli 1932 tog sig af Omraadet omkring Borrevejle Vig, Gl. Lindholm og Gevinge Overdrev. Direktør *A. Fang* var Leder og Taler paa begge disse Ture.

Den 2. August 1933 afholdtes Hjemstavnsmøde i Karlslunde med Førstelærer *V. Mortensen* som Leder og Taler. Der var arrangeret en interessant Egns-Udstilling paa Skolen. Hr. *V. Mortensen* ikke alene talte i Skolen, i Kirken, ved Venderstenen og om Aftenen paa Hotel „Tryllevælde“ om Egnens Historie, men havde ogsaa forfattet en Række Sange til Dagen.

Den 5. September 1934 var der Hjemstavnsmøde i Høje Taastrup Sogn med Foredrag i Kirken og Missionshuset, ved Baldersbrønd og Kallerupstenen og om Aftenen paa „Hedehuskroen“. Dagens Ledere og Talere var Gaardejer *Hans Lauritz Hansen*, Høje Taastrup, og Snedker *Hans Hansen*, Baldersbrønde.

Henvendelser m. m.

I 1924 rettede Hist. Samfund en Henvendelse til Stiftsskriver Westrup om, at gamle Ligsten paa Graabrødre Kirkegaard over kendte Personer (Rektorer, Købmænd m. fl.) maatte blive bevarede.

I 1926 har Hist. Samfund efter forudgaaende Undersøgelse støttet et fra Høje Taastrup og Hedehusene Menighedsraad fremsendt Andragende om Fredning af Høje Taastrup Præstegaard og Have.

Mindeplader.

I 1934 har Hist. Samfund paabegyndt et Arbejde for at faa opsat Mindeplader forskellige Steder i Roskilde. Den første Plade, der er skænket af Stenhuggerfirmaet *Brødrene*

Glem, er blevet anbragt paa Møbelhandler *P. Sørensens* Ejendom, Olsgade Nr. 8, og fortæller: „Her laa Sct. Olai Kirke. Nedbrudt 1570.“ Ved Grundudgravning til den nye Ejendom var man stødt paa saa betydelige Bygningsrester, at den gamle Kirke nu kunde stedfæstes.

Bestyrelsen.

Efter de afdøde Bestyrelsesmedlemmer er anført hvem, der har skrevet Mindeord over dem og Aarbogens Aarstal.

Valgt 19. Oktober 1910:

Provst J. V. Pontoppidan, Himmelev, † ²⁰/₁₂ 1912 (Th. Bredsdorff 1913).
Forstander Th. Bredsdorff, Rosk. Højskole, † ²/₇ 1922 (P. Buch 1922).
Etatsraad Emil Matthissen, † ²⁰/₉ 1927 (A. Fang 1927).

Redaktør Fru Marie Jensen, udtraadt 1913, † ¹²/₂ 1924 (L. Heuer 1924).
Fru Louise Hammerich udtraadt 1915.

Konventualinde, Frk. Skeel udtraadt 1914.

Adjunkt L. Heuer.

Journalist A. Fang.

Gaardejer Ole Hansen, Solrød — udtraadt 1922.

Stud. mag. Thomas B. Bang, † ⁵/₂ 1920 (L. Heuer 1920).

Cand. theol. Hjalmar Thuren, Frederiksberg, † ¹³/₁ 1912.

Valgt 21. Januar 1913:

Rektor, Dr. phil. Henrik Bertelsen udtraadt 1921.

Direktør V. F. Bülow, Køge, † ²/₂ 1927 (H. J. Hansen 1927).

Gaardejer N. L. Nielsen, Vridsløsemagle, † ¹²/₈ 1926 (A. Fang 1926).

Valgt 10. Marts 1915:

Fru Helga Ricard udtraadt 1920.

Institutbestyrerinde, Frk. Louise Lønholdt udtraadt 1934.

Valgt 29. April 1918:

Stiftsskriver, Dr. phil. J. Lindbæk, † ²⁵/₇ 1919 (Th. B. Bang 1919).

Boghandler A. Flensborg.

Valgt 8. Juli 1920:

Civildommer P. Buch, udtraadt 1932.

Premierløjtnant Otto Smith, udtraadt 1924.

Frk. Marie Christophersen, Højelse.

Valgt 5. December 1922:

Fabrikant Jensen-Darup.

Overlærer H. J. Hansen, Køge, † ¹³/₁₁ 1928 (Chr. Christensen 1929).

Adjunkt J. O. Arhnung.

Valgt 12. Novbr. 1924:

Adjunkt P. Ilsøe, udtraadt 1933.

Valgt 19. Novbr. 1925:

Magister V. Hermansen.

Valgt 14. Novbr. 1927:

Gaardejer Hans Hansen, Bavnehøjgaard, Sengeløse.

Mejeriejer Valdemar Hansen, Osted.

Redaktør Chr. Christensen.

Valgt 10. Decbr. 1928:

Bankdirektør H. Sattrup, Køge, udtraadt 1933.

Valgt 21. Novbr. 1933:

Førstelærer V. Mortensen, Karlslunde.

Godsekspeditor L. Engelstoft, Køge.

Formænd.

Provst J. V. Pontoppidan 1910—1912

Forstander Th. Bredsdorff 1912—1914.

Rektor H. Bertelsen 1914—1918.

Stiftsskriver J. Lindbæk 1918—1919.

Civildommer P. Buch 1920—1932.

Direktør A. Fang 1932

Samfundet har i de 25 Aar kun haft to Kasserere, nemlig fra Starten til 1918 Etatsraad Emil Matthissen og derefter Boghandler A. Flensborg. Stillingen som Sekretær har skiftet mellem L. Heuer, A. Fang og J. O. Arhnung og indehaves nu af A. Flensborg.

Nuværende Bestyrelse.

Direktør A. Fang (Formand); Mejeriejer Valdemar Hansen, Osted (Næstformand); Boghandler A. Flensborg (Kasserer og Sekretær); Lektor L. Heuer; Frk. Marie Christophersen, Højelse; Fabrikant Jensen-Darup; Adjunkt J. O. Arhnung; Magister V. Hermansen, Lyngby; Gaardejer Hans Hansen, Bavnehøjgaard, Sengeløse; Redaktør Chr. Christensen; Førstelærer V. Mortensen, Karlslunde og Godsekspeditor L. Engelstoft, Køge.

Revisorer.

Samfundet har haft følgende Revisorer: Borgmester Hammerich, Herredsfuldmegetig Hvass, Sparekasseassistent, Frk. Margrethe Kornrup, Proprietær J. P. Nielsen, Veddelevgaard, og Førstelærer V. Mortensen, Karlslunde. Siden 1919 har Motorsagkyndig E. Meyn været den ene og siden 1933 Restauratør N. Petersen, Hertadalen, været den anden Revisor.